
21. YÜZYILDA TÜRK ÜNİVERSİTELERİ NASIL OLMALI?

Süleyman CAN* Şendil CAN**

ÖZET

Günümüzde üniversiteler, üniversitelerin yapısı ve işleyişi bir ülkenin gelişmişlik düzeyini gösterir. Ülkemizde olduğu gibi dünyanın her yerinde de üniversiteler; toplumlara en üst düzeyde eğitim veren, onları çağdaşlaştıran, yaşayış tarzlarına ve geleceklerine yön veren yegane kurumlardır.

Bu makalede 21. yüzyılda Türk Üniversiteleri nasıl olmalıdır konusu tartışılacaktır. Üniversitelerin ve öğretim elemanlarının nasıl olması gerektiği, yapıları, görevleri, toplumun ve ülkenin geleceği açısından önemi açıklanacaktır.

Dolayısıyla 21.yüzyılda üniversiteler; gerçek manada her türlü düşüncenin-fikrin konuşup tartışıldığı, iyinin- kötünden, güzelin-çirkinden, doğrunun-yanlıştan arındırıldığı, fikir ve sentez bilgilerinin üretildiği, vazgeçilmez gerçeklerin bulunduğu, maksimum düzeyde bilginin üretildiği, yeni tekniklerin bulunup kullanıldığı, ATATÜRK ilke ve inkılapları doğrultusunda eğitim veren ve ülke geleceğine katkıda bulunan, ülkeleri hep ileriye taşıyan, demokrat, çağdaş bilim yuvaları olmalıdır.

Anahtar kelimeler: 21.yüzyıl, üniversiteler, eğitim.

HOW SHOULD THE TURKISH UNIVERSITIES BE IN 21ST CENTURY?

The structure and functions of universities, today, reflect the development level of a country. As is in our country, all over the world, universities are the only institutions, which educate communities, bring them to the contemporary civilization level, and determine their future.

In this paper, structure and organization of Turkish universities and also functions, importance of members of education with respect to the country's future will be discussed.

* Arş. Gör. Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Erzurum.

** Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kimya Eğitimi, Doktora Öğrencisi, Erzurum.

Therefore, universities in 21st century should be places where thinks and considerations are discussed in detail, good; beautiful correct are distinguished from bad, ugly and incorrect: original thinks and synthesis are produced; with the broadest meaning of the word, essential truths and knowledge are produced. They should be democratic. contemporary science houses that provide education, contribute to future of the country with the light of Atatürk principles and revolutions.

Key words: 21st century, University, Education

21.YÜZYILDA TÜRK ÜNİVERSİTELERİ NASIL OLMALI?

21. Yüzyıla girdiğimiz şu günlerde eğitim ve ülke geleceği açısından üniversitelerin önemi tam anlamıyla anlaşılmaya başlanmış olup; yeni yüzyıla üniversiteler nasıl etki edebilir, nasıl katkıda bulunabilir gibi sorunlar sıkça kamu oyunun gündemi gelmektedir.

İşte 21.yüzyıla girerken okulların toplumlar için taşıdığı anlam ve gerçekleştirmek zorunda oldukları amaçlar daha da karmaşıklaşmış ve gelişmiştir. Toplumun okullardan beklentileri giderek artmasına rağmen okulların bu beklentileri gerçekleştirmede yetersiz kaldığını kavrayan pek çok ülkede okulun etkinliğini arttırmaya yönelik araştırmalar ve girişimler yoğunlaşmıştır.

Eğitim, insan oğlunun varolduğu günden beri söz konusudur. İnsanların ihtiyaçlarına göre eğitimin niteliği, biçimi ve süresi değişmiştir. Ayrıca eğitime ihtiyacının insanın yaradılışıyla yakından ilişkili olduğu ilk plânda dikkati çekmektedir.

Eğitim, bir toplumun sahip olduğu insanı yeniden yaratarak, geleceğini kontrol etme girişimi olarak tanımlanabilir.

Gelişmekte olan bir ülkenin en kıymetli varlığı eğitilmiş insan gücüdür. Çünkü yüzyılımızın en önemli hammaddesi tam olarak işlenmemiş ve işlendikçe sınırsız imkan sağlayan insan zekasıdır² Bu bağlamda bu işi gerçekleştirenler ise üniversitelerdir.

Yeni bir çağa girmek üzereyiz, akıllara durgunluk veren teknolojik yenilikler, benzeri görülmemiş imkanlar, şaşırtıcı siyasal reformlar ve kültürel bir yeniden doğuş dönemi yaşamaktayız .

Bu yüzden üniversite, toplumlara en üst düzeyde eğitim veren, çeşitli konu ve alanlarda topluma yön veren, devlet politikalarını düzenleyen, fikirlerin-düşüncelerin tek çıkış kaynağıdır. Ayrıca toplumların sorunlarına evrensel ve ulusal düzeyde gerçek çözümler arayan kurumlardır.

Üniversite, gerçeğin, doğrunun arandığı ve her türlü fikrin, görüşün tartışıldığı bilimin üretildiği yerin adıdır. Bu yüzden üniversitelerin temel görevlerden biri eğitim ise diğeri de bilim ve bilgi üretmektir.

Artık 21.yüzyılda tam anlamıyla doğru bilim üretmek, araştırma ve inceleme yapmak, toplumlara ışık tutup yol göstermek, değişik fikirleri tartışıp sentezlemek, ülke geleceğine ve insanlarına katkıda bulunmak, ülkeyi daima ileri götürmek insanlara faydalı olmak ve çağdaş ülkeler seviyesine çıkarmak üniversitelerin ana görevi olmalıdır.

Toplumun gerisinde değil, daima önünde giden, liderlik yapan; vizyoner lider gibi, vizyon sahibi olan, yolu gören ve gördüğü bu yolda yürüten, bu günü değil yarını yaşayan, daima yarını bu günden kurtaran kurumlar olmalıdır.

Durum böyle iken ülkemizde yeni bir çok üniversite açılmaktadır. Fakat ülke için bunun getirisi götürüsü yeterince hesaplanmamaktadır. Yeni açılan üniversitelerin bir çoğunda, eğitim-öğretimi yapacak, gerçekleştirecek öğretim üyesi,asistan bulunmasının korkutucu boyutu herkes tarafından bilinmektedir.⁵ Fakat yeterince bunun üzerinde durulmamaktadır.

Kuruluşlarını kısmen tamamlamış üniversitelerin, özellikle de taşra üniversitelerinin çoğunun her bilim dalında; bir, en iyimser şartlarda iki-üç öğretim üyesi bulunmaktadır. Genellikle bunların çoğu da ihtisasını yeni almış veya doktorasını yeni yapmış, yeterli eğitim-öğretim tecrübesi olmayan genç elemanlardan oluşmaktadır. Hatta bu oluşum içerisinde uzman, okutman, öğretim görevlisi ve geleceğin bilim adamları olan araştırma görevlileri de önemli bir yer tutmaktadır.

Üniversiteler gelecekte yeri ve boyutları bilinmeyen, tayin edilemeyen özellikle taşra ve yeni kurulmuş üniversitelerde görev yapan ve ders vermek zorunda olan genç asistanları zaman zaman sağlıksız, ruhsal sorunlarla karşı karşıya bırakan bir çok sorun bu tür üniversitelerde birer handicap olarak devam etmektedir.

Çünkü genç asistan, yeterli öğretim üyesi olmadığı için kurumunda öğrencilere ders vermek, kendini geliştirmek için yüksek lisans veya doktora yapmak, ülkede ve dünyada yapılan bilimsel aktiviteleri ve çalışmalarını takip etmekle birlikte bizzat bilimsel çalışma yapmak vede hepsinden önemlisi yabancı dil çalışarak KPDS sınavını geçmek zorundadır.

Dolayısıyla araştırma görevlisi çok yönlü olmasının yanısıra günün belli saatlerinde hem öğretmen, hem öğrenci, hem araştıran, hem üreten, hem de yarımlar için sürekli çalışan olmalıdır.

İşte burada sorumluluk çok büyük ve altından kalkılması çok zor bir görevdir. Öğretim elemanları neyi tam olarak yapacaklarını bilemedikleri için bu ağır görevin altında ezilmektedir. Hal böyle olunca öğretim elemanları ne yapmalıdır?

Genç araştırmacılar; araştırma yapmak, bilimsel aktivitelere katılmak, bilimsel çalışma yapmak için maddi ve manevi yönden desteklenmeli, teşvik edilmelidir. Dil öğrenmek için belli sürelerle ve sürekli olarak yurt dışına gönderip hem dil öğrenmeleri, hem de ufukların genişlemesi sağlamalı ve bunun sonucunda ise kurumlarında hizmet etmeleri istenmelidir. İmkanlar ölçüsünde yurt dışında lisans, yüksek lisans ve doktora çalışmaları yaptırmalıdır. Üniversiteler, lisans, yüksek lisans ve doktora yaptırabilmek için, kadrolarında bulunan öğretim üyeleriyle ilgili gerekli bilgileri YÖK'e ulaştırmak;

YÖK'nde bu bilgileri değerlendirdikten sonra ilgili üniversitelerin hangi konularda ne tür çalışmaları yaptırabileceklerine karar vermelidir.

Bundan dolayı bilgi toplumunda okullar ciddi değişikliklere uğrayacaklardır. Eğitim ve öğretim kurumları da nitelik değiştirmek durumunda kalacaktır.

Şayet bu gerçekleştirilmezse şimdi olduğu gibi yeni kurulan üniversitelerde ve taşra üniversitelerinin büyük bir kısmında bu öğretim elemanları, ortaöğretimde olduğu gibi, haftada 30 saate varan derse gireceklerdir. Geleceğin bilim adamları olan bu genç, dinamik, kitle, laboratuvarında, kütüphanede araştırma yapma, bilim üretme, kendini geliştirme ve yenileme yerine: sınıfta ders anlatarak, öğretim elemanı sıfatıyla, kişilik ispatı, kendini kabul ettirme gibi bir uygulama ile karşı karşıya bırakılmakta ve ardında başarılı olması istenmektedir.

İşte bu geleceğin bilim adamı, genç araştırmacı kitle, üretken, dinamik, çağdaş taze enerji harcanmaktadır. Bu giderilmeli ve genç öğretim elemanlarına 21.yüzyıla damgasını vuran bilim adamı olma imkanları sağlanmalıdır. Yeni kurulan ve kurulacak olan üniversitelerin kendi öğretim üyesi ihtiyacı acilen karşılanmalıdır.

Dolayısıyla bilim statik değil, dinamik bir olgudur. Bu dinamizme ayak uydurmayan üniversite eğitimi, çağdışı olur. Bunu başaracak yine üniversite öğretim üyesi olduğuna göre, onu, buna zorlayacak sistemlerin oturtulması gerekir.

Normal yaşamda ülkelerin üniversiteleri, ülkenin problemlerine çözüm arayan ve çare gösteren, değişik konularda fikir üreten kurumlardır. Gelişmiş çağdaş ülkelerin seviyesine ulaşmak ve onlarla yarışabilmek için ülkenin geleceğine yönelik icraatların rotası ve verimli ürünleri ,büyük bir çoğunlukla bu kurumlar tarafından yönlendirilir. Öğretim üyeleride bu kurumların vazgeçilmez olarak kabul edilen temel öğeleridir.

Üniversiteler; Ülkenin eğitimine, ekonomik,siyasi ve sosyolojik menfaatlerine, sosyal yapısına, gelenek-göreneklerine, kültürüne, rejimine ve en önemlisi Cumhuriyetin temel ilkelerine, Atatürk İlke ve İnkılaplarına ters gelen siyasi irade tasarruflarına karşı azami derecede hassas olması gerekir. Bütün bunların hepsi, hayatın içinde olması gereken hususlardır. Bu görevlerin tüm üniversiteler ve öğretim üyeleri tarafından başarılması gerekir.

Ayrıca üniversitelerin yetiştirdiği insan gücünün taşıdığı bilgi,kimliği ve nitelikleri ile edindiği birikimlerin evrensel boyutlarda ve değerlerde olması gerekir. Bu nitelikleri veremeyen, kazandıramayan kurumların ismi üniversite olsa dahi kimlikleri asla üniversite olamaz.

Eğitim sisteminin sürekli iyileştirilmesi, insana verilen değeri ve insanın gelecekteki yaşamına hazırlanması anlamında ele alınabilir.

Bu yüzden üniversite eğitimi, ezberleten-ezberleyen, dikte eden-ettiren bir eğitim olmamalıdır. Düşünme, araştırma incelemenin olmadığı bir eğitim üniversite eğitimi değildir.

21.Yüzyılda üniversiteler, bilgi üretmenin yanısıra verdiği eğitim, kazandırdığı akademik kariyer, mutlaka büyük önderimiz ATATÜRK'ün ortaya koymuş olduğu fikirleri yılmadan savunan ve yaşatan, hep gelecek nesillere aktaran, evrensel bir nitelikte olmalıdır. Şayet üniversitelerimizin bunu başaramazsa, sadece ve sadece çağın gerisinde kalmış, çağdaş olmayan gelecek vaat etmeyen, yarını düşünmeyen, üretmeden tüketen, sokağa yönelik diğer cahillerden hiçbir farkı olmayan, hatta ülke geleceği için tehlike yaratan diplomalı cahiller üretir.

Bu gün toplumumuz genelde bilgiden çok diplomaya önem verdiği içindir ki, gençlerimizin büyük ve önemli bir kesimi, bilgi edinmekten çok nasıl olursa olsun bir diploma alma peşindedir⁶. İşte bu düşünce yıkılmalı ve yanlışlığı ortaya konmalıdır.

21.Yüzyılda bu amaca ulaşmak ve tüm dünya devletlerinin yarıştığı bilim kulvarında yer almak ve onları geçmek için eğitim sistemimizi, ilköğretimden üniversiteye kadar, tüm yönleriyle aşamalı olarak tek tek ele almalı, aksayan veya gözden kaçan yerlerini tespit etmeli ve işin ehli olan kişilerce yenyüzyılda ülkemizin şart ve ihtiyaçlarına göre düzenlemeliyiz.

Üniversiteler, aynı kalıp içerisinde çıkarılıp, değişik amaç ve nitelikteki kurumlar olarak yeniden teşkilatlandırılmalıdır. Bu kurumlara girecek gençler, istek ve niteliklerine göre ortaöğretimden itibaren yönlendirilmelidir.

Şurası unutulmamalıdır ki öğrenme, bilim ve bilgi üretimi ancak ve ancak uygun şart ve sağlıklı eğitim ortamları sağladığı takdirde mümkündür. Öğrenmenin gerçekleşmesi için bir ortamın olması gerekir. Yani eğitim boşlukta yapılamaz. Yetişmiş öğretim üyesi olmayan bir üniversitede, derslikleri, laboratuvarları, salonları dolduran binlerce öğrenci olsa bile, kalifiye eleman yetiştirmek asla mümkün değildir.

Öğretim, geçerli öğretmenlerle oluşur. Üniversitelerin gerçek manada üniversite yapan temel öge. bu kurumlarda görev yapan akademisyenlerdir. Akademisyenlerin taşıdıkları vasıflar ve icraatleri üniversiteyi ya yüceltir ya alçaltır. Bunların başında gelen temel kural bilime ve onun üstünlüğüne inanmak ve onun evrensel gücüne dayanmaktır.

Öğrenme sürecinde öğretmenin (akademisyenin) en önemli görevi öğrenciye yol göstermektir. Öğretmen, (akademisyen) öğrenmenin oluşacağı çevrenin hazırlayıcısı ve düzenleyicisidir.¹² Bilgilenmenin temelinde iyi ve kaliteli öğreten faktörü vardır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki 21. Yüzyılda ülkeyi ve toplumları yükseltmek üniversitelerin ana hedef olmalıdır. Bunun yolu ise Atatürk İlke ve İnkılapları doğrultusunda Cumhuriyetin temel ilkelerine, ülkemizin bölünmez bütünlüğüne, bilime, bilimin objektifliğine ve onların üstünlüğüne inanmaktır. İnanmak ise başarmanın yarısıdır.

Ayrıca 21.yüzyılda üniversitelerin bilimin dışında kalma gibi bir lüksü olamaz ve kesinlikle olmamalıdır. Çünkü üniversitelerin tek amacı gerçek bilimi ve onun üstünlüğünü öğretmek, aktarmak,

yeni bilimsel verileri ortaya koymak, doğruları bulmak, insanlara faydalı olmak, daima üretmek ülkeyi hep ileri götürmek ve çağa yön vermek olmalıdır.

Üniversite, sürekli değişebilen, çağın şartlarına uyabilen bir dinamizme sahip olmalıdır.

21.yüzyılda Türkiye'nin eğitimde hiçbir problemi olmaması, yarınlara güvenle bakabilmesi, ileri-çağdaş bir ülke ve gerçek yıkılmaz bir toplum konumunda olabilmesi üniversitelere bağlıdır. İşte 21.yüzyılda Türk üniversiteleri bunu başaracak nitelikte ve güçte olmalıdır.

Dolayısıyla 21.yüzyılda üniversiteler, ülkelerin ve toplumların geleceğine duyarlı, üretken, ilkeli, amaçlı, çağdaş bir kurum olmayı mutlaka başarmalıdır.

KAYNAKLAR

1. PEHLİVAN İ. Cincinnati Üniversitesi Yönetici Yetiştirme Akademisi: Okul Müdürü Yetiştirmede Farklı Bir Yaklaşım. Eğitim Yönetimi Dergisi Yıl:3,Sayı: 1, Kış- 1997.
2. KINCAL R.Y. Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Eser Ofset,2.Baskı, Erzurum- 1999.
3. Aydın M. Eğitim Yönetimi, Hatiboğlu Yayınevi, Ankara-1994.
4. Naisbit J. Aburdane P. Megatrends 2000, Büyük Yönetimler (Çev.Erdal Güven) Form Yayınları, İstanbul-1990
5. Demir R., Üniversitenin Bugünü ve Yarını, Palme Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara-1996.
6. Simşek T. Meslek Hayatının 35.Yılında Prof.Dr.Efrasyap Gemalmaz, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum-1998.
7. Drucker P. Gelecek için Yönetim 1990'lar ve Sonrası. (Çev.Fikret Üçcan) Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara-1993.
8. Peker Ö. Toplam Kalite Yönetiminin Eğitim Sistemine Uygulanabilirliği. Todaie Dergisi, Cilt:27, Sayı:2, Haziran-1994.
9. Alkan C. Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara-1992.
10. Düzgün Ş. Genel Öğretim İlke ve Yöntemleri, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Matbaası, Erzurum-1998.
11. Fidan N ve Erdem M. Eğitime Giriş, Meteksan Matbaası, Ankara-1993
12. Fidan N. Okulda Öğrenme ve Öğretme, Alkın Yayınevi, Ankara-1996